

рефлексивності майбутніх учителів має дещо деструктивні ознаки, оскільки зростає вибірка студентів з переважанням негативного наповнення рефлексивних процесів, особливо на випускних – четвертому і шостому курсах.

Застосування кореляційного аналізу дозволило встановити впливовість рефлексивності студентів та значущих характеристик їх професійного становлення. Встановлено обернені кореляції рефлексивності з рівнем професійного становлення студентів ($r = -0,297^{**}$) (r – значення коефіцієнту Пірсона, статистична значущість – « $**$ » – $p \leq 0,01$) та окремими компонентами професійного становлення: цілями ($r = -0,195^{**}$), ресурсами ($r = -0,329^{**}$), Я-концепцією ($r = -0,240^{**}$). Відповідно, конструктивний самоаналіз сприяє оптимізації професійного становлення майбутніх учителів, водночас їх успішне фахове становлення зменшує негативне наповнення рефлексивних процесів.

Таким чином, проведене діагностичне дослідження засвідчило значущість рефлексії для професійного становлення майбутніх учителів. Сприятливим є саме домінуючий позитивний зміст рефлексії студентів, який стає платформою для розвитку рефлексивності як професійно значущої якості.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у виявленні зв'язків рефлексивності з іншими професійно значущими якостями особистості майбутніх фахівців, зокрема з гнучкістю, синергійністю та спрямованістю на самоактуалізацію.

Література

1. Заїка Є. В. Рефлексивність особистості як предмет психологічного пізнання / Є. В. Заїка, О. І. Зимовін // Психологія і суспільство. – 2014. – № 2. – С. 90–97.
2. Семенов І. Н. Рефлексия в организации творческого мышления и саморазвития личности / И. Н. Семенов, С. Ю. Степанов // Вопросы психологии. – 1983. – №2. – С. 35–42.
3. Шадриков В. Д. Роль рефлексии и рефлексивности в развитии способностей учащихся / В. Д. Шадриков // Психология. Психология образования: журнал Высшей школы экономики. – 2012. – Т. 9 – № 4. – С. 133–144.

УДК 316.45:305+364.28

Стрияк О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У сучасних наукових дослідженнях доволі часто намагаються розглянути процес формування особистості як представника певної статі, якому характерні якості, які свого роду є визначальними у змісті поведінки особи як чоловіка чи жінки, хлопчика чи дівчинки.

Така зацікавленість проблемою гендерної соціалізації спричинена, в першу чергу тим, що вимоги сучасного світу до формування гармонійної особистості не можуть бути виконані без урахування психологічної статі дитини. Саме через те, що категорія статі є однією з найважливіших історико-культурних соціальних проблем обрана тема є досить актуальною.

Гендерна соціалізація, як складова частина загального процесу соціокультурного розвитку суспільства, є однією з найменш досліджених проблем в соціології. Такий стан справ зумовлений: 1) гендерологія відносно нова самостійна галузь наукового знання; 2) складність проблеми гендерної соціалізації пов'язана біосоціальною природою гендеру і вимагає міждисциплінарного підходу.

Особливості статевої соціалізації й психосексуального розвитку дитини досліджено в роботах Г. Васильченко, Т. Говорун, В. Кагана, І. Кона, В. Романової, В. Слєпкової та ін. Питанням статевого виховання дітей різного віку присвячено

праці Д. Ісаєва, В. Карткова, Д. Колесова, В. Кочеткова, В. Кравця, Ю. Орлова, Н. Сельверової, А. Хрипкової та ін.

Проблемами гендеру та гендерних стереотипів займалися Е. Алексеева, Ш. Берн, У. Липпман, П. Шихирев, Д. Широков та ін. Соціокультурний підхід до проблеми гендерної соціалізації простежується у працях П. Бурдьє, О. Вороніної, Т. Говорун, О. Кікінежді, В. Кравця, О. Рябова та ін.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні поняття «гендерна соціалізація» та виявленні особливостей гендерної соціалізації сучасної молоді.

Під поняттям гендерної соціалізації в науковій літературі розуміють формування статевої ідентичності особистості – єдності поведінки й самосвідомості індивіда, який співвідносить себе з певною статтю й відповідає вимогам певної соціальної ролі [2; 5]. Гендерна соціалізація є процесом засвоєння норм, правил поведінки, установок, що відповідають культурним уявленням про ролі, положення і покликання чоловіка і жінки в суспільстві [2]. Основою гендерної соціалізації є гендерні стереотипи. Вони допомагають підтримувати існування гендерних ролей, норм, моделей поведінки і мислення, прийнятих в культурі. Тому гендерна соціалізація – це процес засвоєння індивідом культурної системи гендера, своєрідне соціокультурне конструювання відмінностей між чоловіками і жінками того суспільства, в якому він живе [4].

Науковцями виділено такі основні механізми здійснення гендерної соціалізації: диференціальне посилення, коли прийнята гендерно-рольова поведінка заохочується, а неприйнята – карається соціальним несхваленням; диференціальне наслідування, коли молода людина вибирає статево-рольові моделі в близьких їй групах: родині, серед однолітків, у школі – і починає наслідувати прийнятну поведінку [2; 4].

Соціальні інститути чинять дуже вагомий вплив на гендерну соціалізацію дітей та молоді. У першу чергу, таким інститутом є сім'я, яка вважається основним і найважливішим агентом гендерної соціалізації, оскільки світосприймання маленької дитини формується спочатку переважно в її межах. Саме в сім'ї формуються перші уявлення про місце і роль чоловіка й жінки в сучасному світі, трансформується субкультурна диференціація статей і статево-рольових ідентичностей [1].

Підліткова стадія гендерної соціалізації виявляється вирішальною у формуванні гендерного типу особистості. Особливістю підліткового періоду є те, що до сім'ї приєднується такий інститут гендерної соціалізації, як школа, а провідною діяльністю стає спілкування з однолітками. В період статевого дозрівання посилюється гендерна сегрегація, яка загострює почуття належності до групи однолітків певної статі. В процесі спілкування в таких групах відбувається самоствердження підлітків та формування їх статевого «Я».

Крім сім'ї та середовища однолітків на особливості гендерної соціалізації дітей впливають інші соціальні інститути, зокрема освітні заклади. Вся система освіти спрямована на формування у дітей певної моделі соціального світу і моделі себе в цьому світі. Освіта – важливий інститут соціалізації взагалі і гендерної соціалізації зокрема. В закладах освіти молодь отримує різноманітні уроки гендерних відносин [4].

Орієнтація на жорстке відтворення традиційних стереотипів означає, що здібності хлопців і дівчат, які їм не відповідають будуть пригнічені і це призведе до збільшення кількості так званих «латентних жертв» соціалізації. Такими жертвами стають люди, які не вписуються в загальноприйняті норми, але яких система освіти все-таки змусила дотримуватися.

Варто відмітити, що сексизм шкільних підручників і гендерні стереотипи вчителів, які відтворюють патріархальні погляди на призначення чоловіків і жінок в

суспільстві можуть бути причиною внутрішніх конфліктів обдарованих підлітків та суттєво впливають на формування їх ціннісних орієнтацій [6].

На сучасному етапі існує ряд проблем, які стоять на шляху гендерної соціалізації молоді. Проблеми гендерної соціалізації починаються ще у сім'ї. Дослідження поведінки батьків у процесі соціалізації дітей зазвичай показують, що вона диференційована за статтю: хлопчикам надають більше свободи для дослідження оточуючого світу, ніж дівчаткам. Існує також диференційований розподіл домашніх обов'язків між хлопчиками і дівчатками. Відмінності між соціальними контекстами, в яких проходить дитинство хлопчиків і дівчаток, є причиною багатьох психологічних статевих відмінностей [3].

Ще однією проблемою є те, що середовищу однолітків як фактору гендерної соціалізації приділяється дещо менше уваги, ніж впливу сім'ї та школи. У підлітковому віці, коли авторитет батьків знижується, однолітки стають найважливішими об'єктами для наслідування.

Отже, процес гендерної соціалізації – явище складне і багатогранне. Сучасна молодь вимушена пристосовуватись до динамічних змін у суспільстві, які несуть за собою і ряд змін у погляді на гендерні стереотипи та статево-рольову соціалізацію. Сучасні інститути соціалізації покликані зробити процес гендерної соціалізації гармонійним, проте, у сучасному суспільстві існує ряд факторів, які є перешкодою на шляху до гармонійної гендерної соціалізації молоді.

Предметом подальшого дослідження може бути аналіз впливу соціально-психологічних чинників на процес формування гендерної ідентичності особистості.

Література

1. Галустян Ю. М. Деякі аспекти гендерної ідентифікації та соціалізації особистості // Український соціум. – 2004. – № 1 (3). – С. 7–13.
2. Говорун Т. В. Гендерні аспекти усвідомленого батьківства : [навч. посібник] / Т. В. Говорун, В. П. Кравець, О. М. Кікінежді, О. Б. Кізь. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 144 с.
3. Горностаї П. П. Гендерна соціалізація та становлення гендерної ідентичності / В. П. Агєєва, В. В. Близнюк, І. О. Головащенко та ін. // Основи теорії гендеру: [навчальний посібник]. – К. : К.І.С., 2004. – С. 132–157.
4. Козлов В. В. Гендерная психология : учебник для вузов / В. В. Козлов, Н. А. Шухова. – СПб : Речь. – 2010. – 270 с.
5. Кравець В. П. Статева соціалізація дітей і підлітків: закономірності та гендерні особливості : монографія / В. П. Кравець. – Тернопіль : ТНПУ, 2008. – 476 с.
6. Мирошнеченко А. В. Основні інститути гендерної соціалізації підлітків / А. В. Мирошнеченко // Актуальні проблеми психології. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. – № 10. – К. : Фенікс, 2014. – С. 15–26.

УДК 378.091(477)

Тараваніна Н. Д.

ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У ФОКУСІ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку важливим завданням для громадянина нашої держави є освітні зміни. Виклики сьогодення вимагають яскравої особистості вчителя, яка глибоко володіє компетентністю, вмє вдало використовувати різні наукові досягнення, керується новими педагогічними інноваційними технологіями та, зрештою, перебуває у постійному творчому пошуку. Сьогодні не втрачає своєї актуальності теза видатного